

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԹԻԻ Ա. — ՇՐՋԱՆ Ժ.

ՏԱՐԻ Թ. — ՅՈՒՆԻԱՐՅԱՆ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ԱՐԺԱՆԱՆՈՐԻՆ ՅԱՐԺԱՆ

Եթէ յոռին չլինի՝ բարւոյն հարկ եւ յարգ չմնար։ Եթէ անարժանն չլմացուի եւ չերեւի՝ արժանաւորին կարեւորութիւնը եւ նշանակութիւնը աւելորդ կհամարուի։

Ո՞ւմ հարկ է եւ կոչատկանի զայս իմանալ։

Անշուշտ մարդկան։

Արդարեւ մարդիկ՝ բնական եւ դրական օրէնքով ուսած, եւ պարտաւոր են մեծամիտօք ձգտիլ միշտ յոռիէն խորշիլ եւ բարւոյն հետեւել, անարժանէն զգուշանալ միանգամայն ատելով զայն՝ եւ արժանաւորէն օրինակ առնուի՝ խորախոստել եւ արժանաւոր մարդ միայն լիլ։

Ուստի ամենայն մարդ միեւնոյն ըզգացմամբ եւ համոզմամբ կը դժայ եւ կը ջանայ, եւ աստի կյառաջանայ բնական իմն եւանդ՝ այս է բարւոյն եւ արժանաւորին համակրութիւն եւ ձգտումն, իսկ յոռիին եւ անարժանին դէմ հակակրութիւն արտայայտել։

Անշուշտ այսպէս եւս պէտք է լինի։

Կկարծէ՞ք որ մարդ բնականաբար չար ստեղծուած է՝ որով եւ չարին միշտ հակամէտ գտնուի։ Ոչ երբէք։ Բայց թէ չարեր եւ անարժաններ կերելին՝ պէտք է խոստովանիլ ստոյգը, զի այն ի մանկութենէ անկիրթ՝ անխնամ եւ անըզոյշ մնալով ստացական սոսորտութիւններէ կճնանին՝ թէ եւ նոյն իսկ չարն եւ անարժանն ինքնին առանձինն կը գայ իւր յոռութիւնը եւ անարժանութիւնը՝ եւ դժգոհութեամբ կը դարձնէ ինքզինքը։ Բայց երբ սովորած եւ խորարմատ բնութիւն դարձած է՝ եթէ չատեմք խաղաղ՝ սակայն շատ անգամ ԲԵՆՈՒՄԵՆ

բուհ համար իզուր է եղած խմանալն եւ դորոտելն:

Եթէ մարդիկ առհասարակ անտարբեր կենային այսպիսեաց համար, մանաւանդ թէ Բաբին եւ շարն չլինէր աշխարհիս վերայ, ի հարկէ՝ խապառ աւելորդ կլինէր սոցա նկատմամբ մի խօսք անգամ յիշել, զի կարեւորութիւն չեղած որ եւ իցէ մի բանի պէտքը չէր երեւեր:

Իւրաքանչիւր առարկային յարգը հակադէմ էր կամ ներհակէն կիմացուի: Աւելորդ է երկարաբանել բացատրելոյ համար թէ՝ յոռին կամ չարն յոռիարդեամբ՝ իսկ բարին բարի արդեամբ, նոյնպէս անարժանն անարժան գործովք՝ եւ արժանաւորն արժանաւոր գործովք կճանաչուին եւ կորոշուին: Եթէ սոցա մէջ գտնուած խտրութիւնքը եւ տարբերութիւնքը նշանաւոր՝ զգալի եւ կենսական չլինէին, յատուկ անուանց եւ բացատրութեանց պէտք չէր մնար:

Ով որ քիչ շատ խելք եւ հասկացողութիւն ունի, շատ հեշտ կըմբռնէ եւ կիմանայ այս ամենը:

Սակայն միայն իմանալը բաւական պիտի լինի:

— Ոչ երբէք:

Անշուշտ իմացողն կցանկոյ՝ կջանայ եւ միշտ պիտի հետեւի արդեամբք ցուցանել բարին եւ արժանաւորը սիրելը:

Իսկ ով որ կզգայ զայս եւ յարգիւնս մարմնացնել կըձգտի, կսիրէ նոյնպէս այն ամեն մարդը՝ որ բարին կսիրէ եւ անկեղծ կգործէ, որով ինքնին կորոշուի եւ կվայլի արժանաւորը եւ արժանաւորաց յարգը:

Այո՛ պէտք է որ միշտ որոշուի եւ փայլի արժանաւորը եւ արժանաւորաց յարգը առհասարակ ամեն հասակի եւ աստիճանի՝ մանաւանդ եկեղեցական պաշտօնէից համար, վասն զի վերջինքը կրօնական նուիրական կոչում եւ պաշտօն ունին, եկեղեցւոյ կամ ժողովրդեան առաջնորդ են եւ օրինակներ պիտի մատակարարեն:

Արժանիքը եւ արժանաւորաց յարգը ոչ արհեստաւորը եւ ոչ վաճառականը կճախեն՝ որ հարուստն կամ ով որ շատ դրամ ունի՝ կարող լինի գնել եւ այնպէս պարծենալ: Խաբուսիկ անունն եւ սուտ համբաւներն *) եւս ձեռնհաս չեն: Մպտելով այլ եւ այլ զխմակաց եւ աստիճանաց ներքեւ՝ ամեն զինքն զբիշ շարժելով՝ եւ այս ու այն կուսակցութեան ստրկանալով եւ կուրօքէն ծառայելով եւս ձեռք չբերուիր: Գրեթէ հարկաւոր է, Բաբի արդիւնէ՛ր անհրաժեշտ է, որպէս զի՝ եթէ ներկայն անգամ կուրանայ տե-

(*) Որք առ հասարակ յարգաց մէջ յաճախ կերելն, եւ շատ անգամ անարժանը առանց պացուցի չափազանց կպաշտպանեն եւ կզովեն՝ արժանաւորը եւս ընդհակառակն պարստելով՝ մինչեւ անգամ պժգալի սուտերով եւ չարահար համբաւներով զբաւարտելով, որոյ համար բաւական է որ եւ իցէ լրագրի՝ թղթակցի եւ յօդուածագրին անշուշտ ինքնին քննելով, կամ սէրը եւ անշուշտ համարեցնելը:

Եւ յիրաւի ցաւակցութեան արժանի է լրագրաց ամենամեծ մասին այսպիսի ընթացքը, որով նոցա պատիւ եւ վարկ խապառ հակակշռելոյ վերայ կգտնուի, եւ շատեր լուր իմանալոյ հետաքրքրութեամբ աւելի սուտ համբաւներ կարգաւոր զժրագրութեան կհանդիպին:

սանել, ապագայն՝ թէեւ շատ տարիներ շրջած լինին՝ անշուշտ կարողանայ տեսնել՝ չափել՝ կշռել եւ դատել, թէպէտ ներկայն եւս գործքը շատ լաւ եւ աւելի մօտիկ կարող է տեսնել՝ երէկէիքէն հակառակութեամբ հոյուսք չէ:

Արգ մասնաւորելով մեր տեսութիւնը եւ դարձուցանելով խօսքը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ Ազգի վերայ, սոցա հարազատ՝ հաւատարիմ եւ անձնանրէք որդիքը պէտք է հետեւին եւ ջանան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ Ազգի առհասարակ ամեն կարգի եւ աստիճանի անդամոց՝ մանաւանդ եկեղեցական պաշտօնէից նկատմամբ ձգտիլ միշտ ի բարին եւ յարժանաւորն, եւ արժանաւորաց յարգը ճանաչելով եւ պաշտելով՝ ամենեցուն բարի նախանձ եւ գրգռիւ տալ: Ընդհակառակն պէտք է յռւին եւ անարժանէն եւս զգուշանալ, այնպէս որ յռւին եւ անարժանը ով որ գործէ եւ ուր լինի՝ միշտ անարգուի եւ հալածուի:

Առ այժմ՝ այսչափը բաւական թող լինի:

Վ. Ե. Մ.

ՆԻԿՈՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԵՐ

ՊԵՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԶԻՆ ՀԱՅԿԱՐԱՆՅ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ
Ի ԿԼԹ-ՈՒԿՈՒԹԻՒՆ.

Հռովմէական կաթողիկոսութեան մեր ազգին մէջ մտնելուն պատմութիւնը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատմութեան հետաքրքրական եւ միանգամայն մեծապէս ցաւալի մասերէն մէկն է. նորա եւս մի մասն է Լեհաստանի Հայոց ի կաթողիկոսութիւն դառնալուն ողբերգական տեսարանը, որ գրեթէ երկու հարիւր յիսուն տարի յառաջ իլվով (Լէմպէրկ) քաղաքին մէջ կատարուեցաւ՝ գլխաւորապէս Նիկոլ անունով անարժան եպիսկոպոսին բանեցուցած հնարքներովն ու հանած հալածանքներովը. տեսարան՝ որ արժանի էր անմոռանալի մնալ որ եւ իցէ ազգասէր Հայկազին, եւս առաւել Լեհաստանի նուագեալ Հայոց, աչքին առաջը:

Նիկոլի հալածանաց պատմութիւնը արդէն հրատարակուած էր երեք համառօտ յօդուածներով Մառեայ Աղանի օրագրոյն մէջ ի Փարիզ յամին 1857: Այն յօդուածները յարմար դատել էր ժամանակիս հանգամանացը Պօլսոյ Մանչէ լրագիրը, եւ տաճկերէն թարգմանութեամբ հրատարակելով իւր էջերուն մէջ՝ ջանացել էր քաջալերել Տաճկաստանի հռովմէական Հայոց այն մասը՝ որ Նիկոլի հետ ոչ սակաւ նմանու-